

БОГОСЛОВ'Я

УДК 322:272

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2020.15.2>

ПАСТИРСЬКЕ СЛУЖІННЯ ІСПОВІДНИКА ВІРИ ВЛАДИКИ ПАВЛА ВАСИЛИКА

Роман ГАЛЮК

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я,
вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, Україна*

Науковий керівник: Ольга (с. Андрія) МАСЛИЙ

Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін, вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, Україна

У період нелегального існування Української Греко-Католицької Церкви важливою була діяльність духовенства. Велику і чи не найважливу роль в житті підпільної церкви здійснив ісповідник віри, владика Павло Василик, незламний воїн Христовий і гідний патріод України.

Павло Василик народився 8 серпня 1926 р. в с.Бориславці Перемиського повіту (тепер – Польща) в національно свідомій родині, в якій було 11 дітей. Уже в юнацькому віці він розпочав боротьбу з німецькими окупантами: допомагав ліками повстанцям, писав антибільшовицькі вірші, носив патріотам машинки для друку. 1 квітня 1947 р., КДБ заарештував його у Львові¹.

Опісля його повели в Народний комісаріат внутрішніх справ, де почалися перші допити². З жахом Павло Василик згадував: «Били кулаками в спину, в голову, по животі. По шії – дубинкою. Ставили лицем до стіни і руки вгору. Стояв так годинами. Руки опадали, та все одно били. Нічого в них людського не було. Було так, як би людина попала у руки диявола, але і в цих нелюдських умовах намагалися бути людьми. Не забували про Бога. Ранком і ввечері була спільна молитва, молилися й окремо. Тихенько співали, бо що за українець без пісні. Тут у камері у Павла Василика були перші спроби катехизації, проповідування³.

¹ Життєпис першого єпископа єпархії Кир Павла Василика. URL: <https://web.archive.org/web/20070826195558/http://www.diocese.ko.if.ua:80/vasylyk.html> (дата звернення: 14.11.2019).

² Губич Л. Проект живої історії «Образ сили духу» (Західно-Український Центр історичних Досліджень, Інститут Історії Церкви Українського Католицького університету) URL: <http://www.pametnaroda.cz/story/vasilik-pavlo-1926-2133> (дата звернення: 14.11.2019).

³ Спогади Владика Павла Василика, «Християнський Вісник», № 7 (67), Коломия, 1999. С. 26.

Згодом прийшов час «суду». Він був у тій же тюрмі. Завели його до судового залу, де він зустрівся із своїм батьком. Судив Павла Василика військовий трибунал. Судилище було дуже коротким⁴. Засудили за «зраду батьківщині» та «антирадянську пропаганду» на 10 років «исправительно-трудовах лагерей»⁵.

Наближалось свято Пресвятої Євхаристії 1947 року, Павлу Васиliku було дуже сумно. Як розповідає, що у той день на волі він ходив до сповіді, до Святого Причастя. Однак ніколи Всевишній і Пречиста Богородиця не залишали його без своєї опіки, навіть в тюремних мурах. Сталося це у суботу, напередодні свята Пресвятої Євхаристії. У час сумних роздумів почулися у коридорі кроки, двері відчинилися і надзиратель штовхнув у камеру чоловіка. Лице інтелігента, змучене, але вираз нескорений. Це був о. Микола Цегельський, парох села Сорока Гримайлівського деканату. «Слава Ісусу Христу! – привітався «гість». – маю все для того, щоб відправити Службу Божу. Хто бажає до сповіді – прошу». Тоді сповідалася вся камера, було близько чоловік п'ятдесят. Єпископ розповідав, що після того, як він посповідався, його щастю не було меж. На наступний день, зранку, о. Цегельського від них вже було забрано. Як виявилось його помилково помістили в їхню камеру. Але насправді це була Божа Воля⁶.

Пізніше почалися етапи – першою зупинкою був табір неподалік Челябінська. Там, за спогадами владики Павла, відбували в'язні різних національностей, які в основному працювали на будовах. Зі зміною місця перебування змінювалася також робота. Майбутній владики працював також на кар'єрах, каменоломнях та лісоповалі⁷.

Далі Павла Василика перевели лупати скалу. Праця була набагато важча, ніж у шахті, але безпечніша тому, що над головою було небо. У грудні 1949 року перевели до них в'язня Єпископа. Це був рухливий кремезний чоловік, постаттю подібний до патріарха Йосифа Сліпого. Представився він як Віктор Новіков, єпископ, єзуїт Східного обряду, екзарх Новосибірська. Було відомо, що єпископа Віктора висвятив Блаженніший Митрополит Андрей Шептицький для католиків більшовицької Росії 1938 року. Після кількох тривалих бесід, які мали характер іспиту і склали у Владики Новікова відповідне враження про Василика, Владика сказав, що уділить Павлові Василикові дияконські свячення. Тоді Василик почав готуватись до свячень. Часто сповідався, приймав Святі Тайни. Реколекції Василикові давав сам Єпископ. Владика Павло Василик пізніше згадував: «Мав він

⁴ Гук В. Преосвящений Владика Кир Павло Василик. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 1996. С. 8.

⁵ Владика Павло Василик. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-pavlo-vasylyk-467/> (дата звернення: 14.11.2019).

⁶ Гук В. Преосвящений Владика Кир Павло Василик. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 1996. С. 8.

⁷ Владика Павло Василик. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-pavlo-vasylyk-467/> (дата звернення: 14.11.2019).

довгу білу сорочку, яка була йому замість дальматики. Один його товариш, який працював у пральні, розрізав по довжині рушник і пошив йому орар».⁸ Урочистий і пам'ятний день для Павла Василика настав 1 січня 1950 року, свячення були під час сніданку. Єпископ знав напам'ять основні молитви, найголовніше, форму свячень «Божественна благодать». Після свячень диякон Павло був на сьомому небі. Він забув, що перебуває в неволі, для нього була велика радість, що навіть такою важкою дорогою Господь провадить його до священства, що Бог чує його ревні молитви⁹.

Через тиждень владика планував уділити Павлу Василику і священничі свячення, але, на жаль, його кудись забрали і в'язні більше так і не зустрілися. Та чи не найтрагічнішим для в'язня було перебування у Спаських таборах або як їх ще називали «долина смерті». Туди відправляли в'язнів, які через важкі фізичні тортури були приречені на смерть¹⁰. Як розповідає диякон Павло: «Тут ми дійсно були подібні на перших християн, які молилися у підземних римських катакомбах»¹¹. Як диякон, він відправляв там вечірні, утрені, акафісти. Життя було важке, клімат нестерпний¹². Зі слів владики, в цьому таборі було близько 20 тис. в'язнів, які щоденно помирали, тому похорони здійснювали по декілька разів, як у день, так і в ночі¹³.

Після смерті Сталіна в 1953 році режим у таборах дещо «пом'якшився», почалися масові протести і голодування за звільнення. Тоді ж в'язні, як згадував Владика, мали змогу відбувати різні духовні практики. Про те, як це виглядало, розповідав Єпископ Павло: «Коли ми відправляли Службу Божу, чи Утреню, чи Вечірні, чи молебні, то в бараці слухали всі люди: і росіяни, і українці, і поляки, німці, казахи – всі, які там були. Ми ставили сторожа на дверях, якщо наближався надзиратель чи хтось з оперативних працівників адміністрації табору, то кричали: "Атас!" На "атас" ми всі сідали і мовчали. Коли правилася Служба Божа, все так само було»¹⁴.

1953 року «визволителі» запроторили Павла Василика до Ольджераса (Алтайський край), де був засуджений і Юрій Шухевич, син Головного Командира УПА. 1954-го він перебував у концтаборі міста Омська. За активну душпастирську

⁸ Спогади Владики Павла Василика, «Християнський Вісник», № 7 (67), Коломия, 1999. С. 10.

⁹ Там само.

¹⁰ Владика Павло Василик. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-pavlo-vasylyk-467/> (дата звернення: 14.11.2019).

¹¹ Губич Л. Проект живої історії «Образ сили духу» (Західно-Український Центр історичних Досліджень, Інститут Історії Церкви Українського Католицького університету) URL: <http://www.pametnaroda.cz/story/vasilik-pavlo-1926-2133> (дата звернення: 14.11.2019).

¹² Спогади Владики Павла Василика, «Християнський Вісник», № 7 (67), Коломия, 1999. С. 12.

¹³ Владика Павло Василик. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-pavlo-vasylyk-467/> (дата звернення: 14.11.2019).

¹⁴ Губич Л. Проект живої історії «Образ сили духу» (Західно-Український Центр історичних Досліджень, Інститут Історії Церкви Українського Католицького університету) URL: <http://www.pametnaroda.cz/story/vasilik-pavlo-1926-2133> (дата звернення: 14.11.2019).

працю диякона відправили в карцер, де на день виділяють в'язневі 100 гр. хліба і весь час необхідно було стояти. Такі суворі умови покарання не зламали дух молодого душпастиря, а навпаки — це ще більше в'язнів гуртувало. І вони, тобто в'язні, навіть святкували Різдвяні та Великодні свята¹⁵.

В серпні 1956 р. Павло Василик був звільнений із заслання і переїхав на Україну до с. Бариш, Бучацького району, Тернопільської області, де мешкали рідні. Єдиним бажанням і прагненням було отримати священничі свячення для того, щоб ще більше працювати для Підпільної Католицької Церкви і для українського народу. В кінці вересня о. Сянкус із Каунаса повідомив диякона Павла про згоду литовського єпископа уділити ієрейські свячення, оскільки в Україні не було жодного єпископа на свободі: всі або розстріляні, або перебували в таборах. Та в той же день о. Іван Готра повідомив, що до Львова із заслання повернувся старенький Владика Кир Микола Чернецький – Апостольський Візитатор для Волині й Підляшшя, який на основі свідчень о. Готри та особистої розмови із Павлом Василюком, згідний був уділити свячення вже за три дні. Однак він попросив Владика відтермінувати хоч на два місяці цю дуже важливу подію, бо хотів до неї належним чином підготуватися. Владика Кир Миколай погодився. Ті два місяці диякон Василик напружено вчився. 10 листопада у Львові перед екзаменаційною комісією, у якій були о. Іван Готра, отець-професор Ієронім Тимчук ЧСВВ і ще дві духовні особи, він успішно склав іспити і 18 листопада 1956 р. з рук несхитного Христового воїна Преосвященного Владика Кир Миколи Чернецького, проголошеного Святішим Отцем Іваном Павлом II під час його Апостольської подорожі в Україну в 2001 р. Блаженним, Павло Василик отримав ієрейські свячення. У м. Бучачі на свято Архистратига Михаїла о. Павло відправив першу у своєму житті Службу Божу у помешканні Сестер-Службниць в присутності отця-ігумена Макарія Розумійка, ЧСВВ, який був духовним провідником і сповідником о. Василика до 1967 року¹⁶.

Так почалася підпільна душпастирська праця о. П. Василика практично по всій Україні. «Проповіді звичайно промовляв після відправи, не хотів її затягати. І з ласки Божої, за все підпілля не перервав жодної відправи! - згадував часто Владика Павло. - Я закинув торбу на плечі, де були книжки, фелон, чаша, і відправився у далеку трирічну путь. Щодня доводилося долати 20-30 км. Ніс греко-католицьку віру містами та селами Галичини. Зі мною ходили провідники - молоді хлопці з Тернопільської, Івано-Франківської, Львівської та Закарпатської

¹⁵ Життєпис першого єпископа єпархії Кир Павла Василика. URL: <https://web.archive.org/web/20070826195558/http://www.diocese.ko.if.ua:80/vasylyk.html> (дата звернення: 14.11.2019).

¹⁶ Українці у світі. URL: жр://у\у.икгаіпап5- vworld.org.ua/ukr/peopies/61 е 1 Ъ8ае9Г6349БЬ/ (дата звернення: 14.11.2019).

областей... Мене ловили часто, я був часто в їхніх руках, але мене люди звільняли з їхніх рук, ловили мене вже під конвоєм міліції, КДБ до «воронка», щоб мене вивезти, але все одно люди мене звільняли»¹⁷.

У 1956-1959 рр. Владика Василик, ще будучи священником, провадив велику душпастирську роботу в Станіславщині, Тернопільщині, Закарпатті, Львівщині, Криму. Тільки 1957 року “органи правопорядку” двічі провокували замах на життя Преосвященного. На початку 1959 р. його арештували в Станіславі. Йому інкримінували статті 54. 1а та 54. 11 КПК УРСР. Друге ув'язнення єпископ відбував у Дубравлазі (селище Потьма-Явас, Мордовія) від 1959 до 1964 р. У цьому таборі перебував і Святої Пам'яті Блаженіший Патріарх Ісповідник віри Йосиф Сліпий. 1964 р. вийшов з ув'язнення. Після цього він відбував ще 5 років заслання, згідно з вироком 1959 року¹⁸.

Після свого другого ув'язнення о. Павло знайшов державну роботу, збирача лікарських рослин, яка була приємна, корисна для людей. Таке поєднання корисної праці із душпастирською тривало майже 23 роки – вдень збирав трави, а ввечері і вночі виконував ретельно свої душпастирські обов'язки. Отцю часто допомагали молоді хлопці, які збирали цілющі трави. Одночасно слухали науки від о. Павла і так готувалися стати підпільними священниками¹⁹.

1 травня 1974 року в житті о. Павла Василика сталася знаменна подія: його було висвячено на єпископа підпільної Католицької церкви Львівським єпископом Кир Йосафатом Федораком ЧСВВ. Свячення відбулося в с. Вільхівцях Жидачівського району, в домі отця Любомира Матури, родича Владики Йосафата. Свідками цієї події були о. Ярослав, його дружина та Григорій Сімкайло. Через місяць Папа Павло VI підтвердив ці свячення²⁰.

Павло Василик ніс людям Боже Слово по Галичині, Закарпатті, Волині, Рівненщині, Хмельниччині, Дніпропетровщині, Одещині, Москві, Ленінграді, Криму, Прибалтиці. У багатьох містах і селах засновував церковні громади. У 1973 році Софрона Дмитерка було заарештовано, тому його місце зайняв Владика Павло²¹.

Наприкінці 1980-х Владика Павло став одним з найактивніших борців за повернення прав УГКЦ. 4 серпня 1987 року група українського духовенства та мирян на чолі з владикою Павлом заявила на весь світ про вихід з підпілля. Заяву

¹⁷ Спогади Владики Павла Василика, «Християнський Вісник», № 7 (67), Коломия, 1999. С. 14.

¹⁸ Життєпис першого єпископа єпархії Кир Павла Василика. URL: <https://web.archive.org/web/20070826195558/http://www.diocese.ko.if.ua:80/vasylyk.html> (дата звернення: 14.11.2019).

¹⁹ Гук В. Преосвящений Владика Кир Павло Василик. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 1996. С. 11.

²⁰ Пашенко В. Греко-католики в Україні. Полтава, 2002. С. 455.

²¹ Історія Релігії в Україні - 4 – Католицизм. Київ: Українська асоціація релігієзнавців. Відділення релігієзнавства інституту філософії імені Г. Сковороди, 2001. С. 491.

відповідного змісту надіслали Святішому Отцеві Івану Павлу II, а її копію — Михайлові Горбачову. 17 липня 1988 року в Зарваниці (на Тернопільщині) з нагоди 1000-ліття хрещення Руси-України єпископ Павло у співслужінні з багатьма священниками відправив відкрито Архиєрейську Службу Божу, в якій взяло участь майже 30 тисяч вірних. 17 вересня 1988 року він був запрошений на зустріч у Москві із чотирма сенаторами США та представниками Верховної ради СРСР. Впродовж 1989-го року владика неодноразово очолював делегацію до Москви, вимагаючи від можновладців легалізації УГКЦ. 7 лютого 1989 року владика Павло очолює делегацію до Москви, вимагає відновлення статусу УГКЦ. 16 травня 1989 року, напередодні з'їзду народних депутатів СРСР, до Москви знову прибуває делегація УГКЦ у складі єпископів Павла Василика, Софрона Дмитерка, Филимона Курчаби, отців Григорія Сімкайла, Володимира Війтишина, Ігора Возняка, численних вірних, щоб зустрітися із Президентом Горбачовим²².

Та ось настала довгождана мить: 27 листопада 1989 року київська комуністична влада заявила, що українські греко-католики можуть реєструвати свої громади²³.

Таким чином, пастирське служіння владика Павла Василика мало важливе значення для функціонування підпільної УГКЦ. Формування його як єпископа відбувалося в нелегальних умовах: дияконські свячення у тюрмі, священічі від переслідуваного єпископа Миколая Чарнецького, єпископську хіротонію отримав з рук владика Йосафата Федорика. Однак, радянські органи влади, попри дворазове ув'язнення преосвященного Василика, не зуміли ліквідувати його душпастирської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Владика Павло Василик. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-pavlo-vasylyk-467/> (дата звернення: 14.11.2019).
2. Губич Л. Проект живої історії «Образ сили духу» (Західно-Український Центр історичних Досліджень, Інститут Історії Церкви Українського Католицького університету) URL: <http://www.pametnaroda.cz/story/vasilik-pavlo-1926-2133> (дата звернення: 14.11.2019).
3. Гук В. Преосвящений Владика Кир Павло Василик. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 1996. 30с.
4. Життєпис першого єпископа єпархії Кир Павла Василика. URL: <https://web.archive.org/web/20070826195558/http://www.diocese.ko.if.ua:80/vasylyk.html> (дата звернення: 14.11.2019).
5. Історія Релігії в Україні: в 10-ти томах. Том 4: Католицизм. Київ: Українська асоціація релігієзнавців. Відділення релігієзнавства інституту філософії імені Г. Сковороди, 2001. 598 с.

²² Владика Павло Василик. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-pavlo-vasylyk-467/> (дата звернення: 14.11.2019).

²³ Гук В. Преосвящений Владика Кир Павло Василик. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 1996. С. 19.

Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія. 2020. Вип. 15.

6. Пащенко В. Греко-католики в Україні. Полтава, 2002. 591с.

7. Спогади Владика Павла Василика, «Християнський Вісник», № 7 (67), Коломия, 1999. 24с.

8. Українці у світі. URL: жр:/\у\у.икгаіпіап5- vworld.org.ua/ukr/reopies/61 e 1 Ъ8ae9Г6349ЬЬ/ (дата звернення: 14.11.2019).

Дата надходження до редакції: 16.11.2019